

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан педагогічного факультету
Олефіренко Т.О.
(підпис)
«31» серпня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
«Експериментальна психологія»

освітнього рівня бакалавр
(назва освітнього рівня)
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва галузі знань)
спеціальності 053 Психологія
(код і назва спеціальності)
ОПП Практична психологія

Шифр за навчальним планом ПП18

Київ 2022

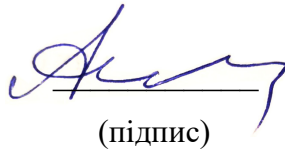
Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Експериментальна психологія», затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова.

Розробник: *Хлонь О.М.*, канд. психол. наук, доцент, доцент практичної психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології

“30” серпня 2022 року, протокол № 2

Завідувач кафедри

(підпис)

Митник О.Я.

1. Опис навчальної дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 5		Методи навчання Пояснювально-ілюстративні методи.
Спеціальність (код, назва) 0.53 Психологія («Практична психологія»)	Загальна кількість годин - 150		
	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	Інтерактивні методи: <i>мікрвикладання, інверсії, емпатії, інциденту</i>
Освітній рівень: «бакалавр»	Лекції:		Рольовий тренінг. Розв'язування психологічних завдань.
	28	12	
	Семінарські (практичні) заняття:		
Вибіркова	8 год – пр.,		Форми поточного контролю: МКР, ІНДЗ
	Лабораторні заняття:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 4-й	30		Форма підсумкового контролю: <i>екзамен</i>
	Індивідуальна робота:		
Семестр: 7-й, 8-й			Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (год.) 3 год - аудиторне: 4 год - самостійна робота	92	130	
Мова навчання - укр.	50%:50%	13% : 87%	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є цілеспрямоване системне вивчення методів психологічного дослідження, ознайомлення з плануванням психологічного експерименту та подання проблем загальної методології організації психологічного дослідження

Міждисциплінарні зв'язки: «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Педагогічна психологія», «Диференціальна психологія», «Вікова психологія», «Психодіагностика», «Методологія та методи психологічних досліджень».

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є створення умов для засвоєння студентами цілісної системи знань з питань проведення експерименту для дослідженні психіки людини, сутності та принципів експериментального дослідження психіки і її структури, етапів проведення експерименту; змінних, гіпотез, планування, обробки, інтерпретації та подання результатів дослідження; розвиток професійно та особистісно значущих якостей майбутніх фахівців.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Експериментальна психологія» є ознайомлення студентів з:

- історією розвитку експериментальної психології, особливостями проведення експерименту в різних галузях психології;
- умовами і принципами експериментального дослідження психіки;
- типами експериментів, структурою експериментального дослідження;
- вироблення вмінь і навичок проведення валідного експериментального дослідження, його планування і процедури проведення, застосування методів експериментального дослідження, опрацювання результатів, правильного і науково обґрунтованого пояснення одержаних експериментальних результатів.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

Результати навчання	Компетентності
ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел. ПРН6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження ПРН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки ПРН8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців. ПРН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ФК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел ФК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження

аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання ПРН10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника	ФК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
---	--

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 5 кредитів ЄКТС 150 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні	СРС
Змістовий модуль 1. Предмет, завдання, історія експериментальної психології. Експеримент у психології.											
1.	Тема 1.1. Предмет і завдання експериментальної психології.	2	2			6	2	2			6
2.	Тема 1.2. Історія розвитку експериментальної психології.	4	2		2	6					7
3.	Тема 1.3. Типи експериментів у психології.	4	2		2	6	2	2			9
4.	Тема 1.4. Стратегії формування вибірки.	4	2		2	6					8
5.	Тема 1.5. Особливості досліджуваних при проведенні експерименту	4	2		2	6	2		2		8
6.	Тема 1.6. Надійність і валідність експериментального дослідження	6	2		4	6	2	2	2		8
Змістовий модуль 2. Організація і структура експерименту в психології											
7.	Тема 2.1. Гіпотези в структурі психологічного дослідження.	6	2		4	6	2	2			8
8.	Тема 2.2. Змінні в психології. Вимір змінних.	4	2		2	6					8
9.	Тема 2.3. Етапи	4	2		2	6	2	2			7

	експериментального дослідження психіки.									
10	Тема 2.4. Контроль в експериментальному дослідженні.	4	2		2	6				7
Змістовий модуль 3. Планування, проведення, обробка результатів експериментального дослідження в психології.										
11	Тема 3.1. Плани експериментального дослідження.	4	2		2	8	2		2	11
12	Тема 3.2. Спеціальні методи планування експериментального дослідження.	4	2		2	8				11
13	Тема 3.3. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів.	4	2		2	8	2		2	17
14	Тема 3.4. Узагальнення і подання результатів дослідження	4	2		2	8	2	2		15
Разом		58	28		30	92	20	12	8	130

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	Змістовий модуль 1. Предмет, завдання, історія експериментальної психології. Експеримент у психології	14	12
1.1	Тема 1. Предмет і завдання експериментальної психології Місце експериментальної психології в системі наук. Визначення експериментальної психології. Предмет і завдання експериментальної психології. Розвиток ідей і гіпотез в експериментальній психології. Поняття про методологію, метод, методику. Система психологічних методів. Класифікація методів психологічного дослідження (теоретичні, емпіричні, статистичні). Порівняльна характеристика загальнонаукових дослідницьких методів: спостереження, вимір і експеримент. Принципи наукового дослідження психіки: загальні (детермінізму, єдності свідомості та діяльності, розвитку, системного підходу та ін.) та спеціальні (принцип репрезентативності, валідності, надійності експериментальних умов, інваріантності результату, зв'язку теорії з практикою та ін.). <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> • основні: [2,4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [1,4,8,9,10,12-21,28,30,33-35]	2	2
1.2	Тема 2. Історія розвитку експериментальної психології Розвиток експериментальної психології. Успіхи нейрофізіології в ХХ ст. Психофізика. Психофізіологія відчуттів (Г. Фехнер, Г. Гельмгольц та ін.). Біхевіоризм і експериментальна психологія. Розвиток експериментальної психології. Вплив гештальтпсихології на розвиток експериментальної психології. З. Фройд і його вплив на експериментальну психологію. Когнітивісти та експериментальна психологія. Розвиток вітчизняної експериментальної психології. Різні підходи до розуміння сутності експерименту і його структури (Г. Костюк, С. Максименко та ін.). Експериментальна психологія на сучасному етапі: предмет і завдання <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> • основні: [14,16-22]; • додаткові: [2,4,6-8,21-23].	4	2
1.3	Тема 3. Типи експериментів у психології Типологія експерименту: залежно від можливості реалізації на практиці (реальний та уявний), залежно від місця проведення (лабораторний і природний), залежно від ступеня розробки проблеми (пошуковий, критичний, демонстраційний, експеримент, що уточнює, експеримент, що відтворює), за характером дій дослідника (констатуючий і формуючий). Квазіексперимент. Експеримент ex-post-facto. Штучний експеримент. Експерименти, які дублюють реальний світ. Експерименти з використанням нееквівалентних груп досліджуваних. Експерименти з одним досліджуваним. Груповий	4	2

	експеримент. Міжгруповий експеримент. Кросіндивідуальний експеримент. Бівалентний експеримент. Багаторівневий експеримент. Ідеальний, чистий, безкінечний експерименти. Експеримент повного збігу. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [2,4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [15,28,35]. 	4	2
1.4	Тема 4. Стратегії формування вибірки Генеральна сукупність і експериментальна вибірка. Репрезентативність вибірки. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку. Випадковий розподіл або відбір. Попарна стратегія. Підбір максимально схожих досліджуваних. Підбір однорідних груп. Переваги експерименту з великою кількістю досліджуваних. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [14,16-22]; • додаткові: [2,4,6-8,21-23]. 	4	2
1.5.	Тема 5. Особливості досліджуваних при проведенні експерименту Експериментальне спілкування. Експериментатор: його особистість і діяльність. Досліджуваний: його діяльність в експерименті. Особистість досліджуваного й ситуація психологічного експерименту. Артефакти в експериментальному дослідженні. Ефекти послідовності. Етичні принципи проведення дослідження. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [2,4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [1,4,8,9,10,12-21,28,30,33-35] 	4	2
1.6.	Тема 6. Надійність і валідність експериментального дослідження Критерії надійності і валідності психологічного експерименту. Зовнішня валідність і внутрішня валідність. Операційна валідність. Умови досягнення надійності і валідності психологічного експерименту. Джерела порушення валідності. Основні фактори, що знижують валідність експерименту (фактори часу, завдання, суб'єктивний фактор). <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [2,4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [1,4,8,9,10,12-21,28,30,33-35] 	4	2
II	Змістовий модуль 2. Організація і структура експерименту в психології	18	4
2.1	Тема 1. Гіпотези в структурі психологічного дослідження Система гіпотез в експериментальному дослідженні. Експериментальна гіпотеза та її особливості. Проблема реконструкції психологічної реальності при перевірці гіпотези. Рівні гіпотез: теоретичний, емпіричний, статистичний. Взаємозв'язки між незалежними і залежними змінними і гіпотетичні конструкти як інтерпретаційні компоненти психологічних гіпотез. Принцип фальсифікації і верифікації наукових гіпотез. Джерела гіпотез: гіпотези індуктивні й дедуктивні. Види гіпотез (причинно-наслідкові, функціональної залежності та ін.). Вимоги до формулювання гіпотез. Ознаки правильної гіпотези. Експериментальні і статистичні гіпотези.	6	2

	<p>Гіпотези про відмінність і подібність. Нуль-гіпотеза. Асиметрія висновків при перевірці нуль-гіпотези.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [1,2, 5, 10,14,27,30-35]. 		
2.2	<p>Тема 2. Змінні в психології. Вимір змінних</p> <p>Вимір змінних. Поняття змінної в психологічному дослідженні. Види змінних. Незалежні змінні та їх види. Залежні змінні та їх характеристики. Проміжні змінні та їх особливості. Змінні, що контролюються. Джерела артефактів у маніпулюванні змінними. Номінальна шкала. Шкала порядку. Шкала інтервалів. Шкала пропорцій. Основні характеристики шкал. Умови застосування шкал. Ефект послідовності при маніпулюванні незалежною змінною. Експериментальний контроль змінних у психологічному дослідженні.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [2, 9,12,16,19]. 	4	2
2.3	<p>Тема 3. Етапи експериментального дослідження психіки</p> <p>Характеристика етапів психологічного експерименту. Планування експерименту. Закон економії доводів. Вибір методів отримання даних. Проблема об'єктивності і надійності експериментальних даних. Обробка і узагальнення результатів експериментального дослідження. Якісна і кількісна обробка результатів експериментального дослідження психіки</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [1, 13]. 	4	2
2.4	<p>Тема 4. Контроль в експериментальному дослідженні</p> <p>Контроль розбіжностей. Наукові висновки. Типи контролю. Константність умов проведення експерименту. Контроль змінних у психологічному експерименті. Контроль незалежної змінної. Контроль зовнішніх змінних. Суб'єктивні змінні. Експериментальні парадигми і методи контролю. Статистичний аналіз. Експериментальна і контрольна групи.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [1,2, 5, 10,14,27,30-35]. 	4	2
Ш	<p>Змістовий модуль 3. Планування, проведення, обробка результатів експериментального дослідження в психології</p>	12	8
3.1	<p>Тема 5. Плани експериментального дослідження</p> <p>Поняття про планування психологічного експерименту. Умови і форми планування. Типи планування. Змістове і формальне планування. План як експериментальна схема варіювання умов незалежної змінної. Простий план. План з попереднім і підсумковим тестуванням та умови його використання. План з підсумковим тестуванням. Особливості експериментальних планів для одного досліджуваного. Інтраіндивідуальні, міжгрупові та кросіндивідуальні</p>	4	2

	<p>плани. Гомогенні та гетерогенні експериментальні схеми.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [2, 9,12,16,19]. 		
3.2	<p>Тема 6. Спеціальні методи планування експериментального дослідження</p> <p>Планування кореляційного дослідження. Типи кореляційного дослідження. Порівняння двох груп. Дослідження однієї групи. Дослідження еквівалентних груп. Планування багатомірного кореляційного дослідження. Артефакти в кореляційному дослідженні. Контроль в кореляційному дослідженні. Вимір взаємодії. Види взаємодії. Функціональні плани.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [1, 13]. 	4	2
3.3	<p>Тема 7. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів</p> <p>Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології. Кількісна і якісна обробка. Визначення стандартного відхилення генеральної сукупності. Частотний розподіл. Сила зв'язку між незалежною та залежною змінними. Т-критерій. Коефіцієнт кореляції.</p> <p>Поняття про інтерпретацію результатів експерименту. Складові інтерпретації експериментальних результатів. Рівні інтерпретації: змістовий і формальний.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [1,2, 5, 10,14,27,30-35]. 	4	2
3.4	<p>Тема 8. Узагальнення і подання результатів дослідження</p> <p>Узагальнення результатів дослідження. Типові помилки узагальнення експериментальних даних. Вимоги до кількісного подання результатів експериментального дослідження. Вимоги до якісного подання результатів експериментального дослідження.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22]; • додаткові: [2, 9,12,16,19]. 	4	2

4.2. Плани семінарських, практичних та лабораторних занять

Змістовий модуль 1. Предмет, завдання, історія експериментальної психології. Експеримент у психології

Лабораторне заняття 2 (тема І.2). *Експериментальна психологія як наука* (2 год)

1. Розвиток експериментальної психології..
2. Психофізика та успіхи нейрофізіології в ХХ ст..
3. Психофізіологія відчуттів (Г. Фехнер, Г. Гельмгольц та ін.).
4. Біхевіоризм і експериментальна психологія.
5. Розвиток експериментальної психології.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [2,4, 6,11,15,18,20,21,22];
- *додаткові:* [15,28,35].

Лабораторне заняття 3 (тема І.3). *Види та типологія експерименту* (2 год)

1. Типологія експерименту.
2. Квазіексперимент..
3. Експеримент ex-post-facto.
4. Штучний експеримент
5. Експерименти, які дублюють реальний світ.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [2,4, 6,11,15,18,20,21,22];
- *додаткові:* [15,28,35].

Лабораторне заняття 4 (тема І.4). *Особливості та характеристики вибірки* (2 год)

1. Генеральна сукупність і експериментальна вибірка.
2. Репрезентативність вибірки.
3. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку.
4. Випадковий розподіл або відбір
5. Підбір максимально схожих досліджуваних

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [2,4, 6,11,15,18,20,21,22];
- *додаткові:* [15,28,35].

Лабораторне заняття 5 (тема І.5). *Учасники експерименту* (2 год)

1. Експериментальне спілкування.
2. Експериментатор: його особистість і діяльність.
3. Досліджуваний: його діяльність в експерименті.
4. Особистість досліджуваного й ситуація психологічного експерименту
5. Артефакти в експериментальному дослідженні

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [2,4, 6,11,15,18,20,21,22];
- *додаткові:* [15,28,35].

Лабораторне заняття 6.1 (тема І.6). Валідність у психологічному експерименті (2 год)

1. Критерії надійності і валідності психологічного експерименту.
2. Зовнішня валідність і внутрішня валідність.
3. Операційна валідність.
4. Умови досягнення надійності і валідності психологічного експерименту
5. Джерела порушення валідності

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [2,4, 6,11,15,18,20,21,22];
- **додаткові:** [15,28,35].

Лабораторне заняття 6.2 (тема І.6). Особливості валідності (2 год)

1. Джерела порушення валідності.
2. Основні фактори, що знижують валідність експерименту (фактори часу, завдання, суб'єктивний фактор).

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [2,4, 6,11,15,18,20,21,22];
- **додаткові:** [15,28,35].

Змістовий модуль 2. Організація і структура експерименту в психології

Лабораторне заняття 7.1 (тема 2.1). Особливості та характеристики гіпотез у психологічному дослідженні (2 год)

1. Система гіпотез в експериментальному дослідженні.
2. Експериментальна гіпотеза та її особливості.
3. Проблема реконструкції психологічної реальності при перевірці гіпотези.
4. Рівні гіпотез: теоретичний, емпіричний, статистичний
5. Взаємозв'язки між незалежними і залежними змінними і гіпотетичні конструкти як інтерпретаційні компоненти психологічних гіпотез

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22];
- **додаткові:** [1,2, 5, 10,14,27,30-35].

Лабораторне заняття 7.2 (тема 2.1). Види гіпотез та вимоги до них (2 год)

1. Принцип фальсифікації і верифікації наукових гіпотез.
2. Джерела гіпотез: гіпотези індуктивні й дедуктивні.
3. Види гіпотез (причинно-наслідкові, функціональної залежності та ін.).
4. Вимоги до формулювання гіпотез
5. Ознаки правильної гіпотези

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22];
- **додаткові:** [1,2, 5, 10,14,27,30-35].

Лабораторне заняття 8 (тема 2.2). Особливості та характеристики змінних у психологічному експерименті (2 год)

1. Вимір змінних.
2. Поняття змінної в психологічному дослідженні.

3. Види змінних.
4. Незалежні змінні та їх види

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22];
- *додаткові:* [1,2, 5, 10,14,27,30-35].

Лабораторне заняття 9.1 (тема 2.3). *Етапи та порядок проведення психологічного експерименту (2 год)*

- 1.Характеристика етапів психологічного експерименту.
- 2.Планування експерименту.
- 3.Закон економії доводів.
- 4.Вибір методів отримання даних

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22];
- *додаткові:* [1,2, 5, 10,14,27,30-35].

Лабораторне заняття 10.1 (тема 2.4). *Контроль у психологічному дослідженні (2 год)*

1. Контроль розбіжностей.
2. Наукові висновки.
3. Типи контролю.
4. Константність умов проведення експерименту
5. Контроль змінних у психологічному експерименті

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22];
- *додаткові:* [1,2, 5, 10,14,27,30-35].

Змістовий модуль 3. Планування, проведення, обробка результатів експериментального дослідження в психології

Лабораторне заняття 11.1 (тема 3.1). *Планування психологічного експерименту (2 год)*

1. Поняття про планування психологічного експерименту.
2. Умови і форми планування..
3. Типи планування.
4. Змістове і формальне планування
5. План як експериментальна схема варіювання умов незалежної змінної

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22];
- *додаткові:* [1,2, 5, 10,14,27,30-35].

•

Лабораторне заняття 12.1 (тема 3.2). *Кореляційні дослідження (2 год)*

1. Планування кореляційного дослідження.

2. Типи кореляційного дослідження.
3. Порівняння двох груп.
4. Дослідження однієї групи
5. Дослідження еквівалентних груп

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22];
- **додаткові:** [1,2, 5, 10,14,27,30-35].

Лабораторне заняття 13.1 (тема 3.3). Обробка результатів експериментального дослідження (2 год)

1. Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології.
2. Кількісна і якісна обробка.
3. Визначення стандартного відхилення генеральної сукупності.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22];
- **додаткові:** [1,2, 5, 10,14,27,30-35].

Лабораторне заняття 14.1 (тема 3.4). Психологічна діагностика проблем сучасних учнів початкової школи (2 год)

1. Узагальнення результатів дослідження.
2. Типові помилки узагальнення експериментальних даних.
3. Вимоги до кількісного подання результатів експериментального дослідження.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [1, 3, 4, 6,11,18,20,21,22];
- **додаткові:** [1,2, 5, 10,14,27,30-35].

1.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	Навести найбільш яскраві приклади з історії психології, які б визначали успішно проведені експерименти. Визначити сучасні наукові напрямки досліджень та результати надані у наукових статтях та міжнародних виданнях	Презентація на л..з. 2 (модуль 1)
2.	Добір матеріалу та складання рекомендацій щодо проведення різних видів експериментів у психології	Доповідь на л..з. 3 (модуль 1)
3.	Вказати на особливості формування вибірки та визначити найбільш доцільні стратегії її формування. Сформувати вибірку як приклад з числа студентів та пояснити особливості її формування	Доповідь на л..з. 4 (модуль 1)
4.	Знайти потенційних учасників експерименту та сформувати на підставі наявних списків учасників групи досліджуваних у відповідності до вимог щодо особливостей досліджуваних, а	Захист проектів на л..з. 5 (модуль 1)

	також визначити категорії по яким досліджувані можуть бути класифіковані.	
5.	Здійснити опитування учасників експерименту та перевірити надійність та валідність експериментального дослідження.	Захист проектів на л..з. 6 (модуль 1)
6.	Перелік та класифікація гіпотез в структурі психологічного дослідження	Доповідь на л..з. 7 (модуль 2)
7.	Характеристика змінних в психології. Вибір змінних. Особливості виміру змінних в експериментів	Доповідь на л..з. 8 (модуль 2)
8.	Опис етапів експериментального дослідження	Доповідь на л..з. 9 (модуль 2)
9.	Характеристика здійснення контролю в експериментальному дослідженні	Доповідь на л..з. 10 (модуль 2)
10.	Створення плану експериментального дослідження	Доповідь на л..з. 11 (модуль 3)
11.	Перелік та класифікація методів планування експериментального дослідження. Критерії вибору методів експериментального дослідження.	Доповідь на л..з. 12 (модуль 3)
12.	Опис та характеристика аналізу та інтерпритації результатів експериментів.	Доповідь на пр..з. 13 (модуль 3)
13.	Опис та характеристика узагальнень і подань результатів дослідження. Здійснення презентації дослідження	Захист проектів на л..з. 14 (модуль 3)

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Доповіді, презентації студентів на практичних, лабораторних заняттях, виконання ІНДЗ, двох МКР.

Використання методів самостійної роботи студентів по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, конспектування першоджерел, ведення психологічних тематичних словників.

Завдання до контрольної роботи (тестові завдання).

Модульна контрольна робота № 1

1. Яка група методів діє протягом усього дослідження?

- а) емпіричні
- б) організаційні**
- в) прийоми обробки даних

2. Методологія -це:

- а) система принципів**

- б) засіб організації
- в) техніка дослідження.

3. Спільна діяльність у психологічному експерименті дослідника та учасника має назву:

- а) експериментальна взаємодія**
- б) експериментальний аналіз
- в) механізм взаємодії

4. Коли експериментальна психологія була виокремлена як наука?

- а) у XX столітті
- б) у XIX столітті**
- в) у XXI столітті

5. За метою дослідження розподіляються на:

- а) фундаментальні та прикладні
- б) теоретичні та емпіричні
- в) пошукові та уточнюючі**

6. Наука – це сфера людської діяльності, яка відповідає критерію:

- а) суб'єктивності
- б) об'єктивності**
- в) принципів

7. До чия класифікації відносяться такі методи як: порівняльний, лонгітюдний та комплексний?

- а) Б.Г. Ананьєва**
- б) Г.Д. Пирьова
- в) В.Н. Дружиніна

8. За характером дослідження є типи наукового дослідження:

- а) теоретичні та емпіричні
- в) прикладні та уточнюючі
- г) фундаментальні та прикладні**

9. Яке із досліджень може здійснюватися або тривати десятиліттями :

- а) теоретичні
- б) фундаментальні**
- в) критичні

10. Експериментальна психологія вивчає:

- а) формування психічних процесів
- б) внутрішні психічні процеси
- в) методи та психічні дослідження**

11. На етапі ідентифікації проблеми дослідник:

- а) визначає провідні невирішені питання з обраної теми, формулює мету, визначає об'єкт та предмет дослідження**
 - б) висуває припущення
 - в) планує дослідження
 - г) спростовує або підтверджує гіпотези
2. На якому етапі відбувається первинний аналіз даних та їхня математична обробка?
- а) планування дослідження
 - б) інтерпретація даних**
 - в) здійснення дослідження
 - г) ідентифікація проблеми
3. За класифікацією В. Н. Дружиніна взаємодія дослідника з предметом у знаково-символічній формі відбувається у
- а) емпіричному методі
 - б) інтерпретаційному методі**
 - в) теоретичному методі
 - г) описовому методі

Модульна контрольна робота № 2

1. Предметом спостереження можуть бути:
- а) властивості
 - б) установки
 - в) конкретні поведінкові акти**
2. Оберіть недолік методу спостереження:
- а) безпосередність
 - б) широта
 - в) настрій спостерігача**
3. Оберіть недолік усвідомленого спостереження:
- а) безпосередній вплив спостерігача на дії та поведінку спостережуваного**
 - б) труднощі безпосередньої фіксації результатів
 - в) об'єкти спостереження представляють собою відносно незмінні чинники
4. Оберіть особливості неусвідомленого зовнішнього спостереження:
- а) присутність спостерігача спостерігається як природня
 - б) спостерігач не обмежує поведінку спостережуваних**
 - в) відносність внутрішньої дистанції з об'єктом дослідження
5. Перевагою методу спостереження є:
- а) настрій спостережувача та час дослідження
 - б) тенденція очікування у спостережувача
 - в) широта та багатомірність охопту методу**
6. Як реальний експеримент може наближуватися до ідеального?

- а)коли постійно змінюються зовнішні умови
- б)через залежну змінну
- в)через досягнення внутрішньої валідності**

7. За ступенем формалізованості інтерв'ю бувають:

- а)вільні, статистичні, прості
- б)вільні, стандартизовані
- в)панельні та стандартизовані**

8. Оптимальний час для заповнення анкети:

- а)10-20 хв.
- б)35-40 хв.
- в)20-30 хв.**

9. Які є види продуктів діяльності?

- а)продукти діяльності матеріальної, ідеальної та знакової форми**
- б)продукти діяльності знакової та біографічної форми
- в)продукти діяльності матеріальної та знакової форми

10. Що первинне: валідність або встановлення надійності?

- а)валідність
- б)встановлення надійності**
- в)однаково.

Модульна контрольна робота № 3

1. Фактор, змінюваний самим експериментатором називається:

- а)незалежною змінною**
- б) залежною змінною
- в) додатковою змінною

2. До зовнішніх додаткових змін відносять:

- а) настрій та мотивацію
- б) фізичну обстановку досліду**
- в) психологічні установки

3. До внутрішніх додаткових змін відносять:

- а) настрої та мотивацію випробуваного**
- б) стать, вік, національність
- в) звуковий фон, матеріали

4.Що відноситься до залежної змінної?

- а)зовнішні умови, стани піддослідного
- б)вік піддослідного чи фіксований час, що надається на виконання завдання
- в)кількість помилок, час затрачений на виконання**

5.До внутрішніх додаткових змін відносять:

- а)настрій та мотивацію випробуваного**

- б)стать, вік, національність
- в)темперамент, характер

6.Фактор фону, який загрожує внутрішній валідності характеризується тим, що:

- а)полягає у впливі попереднього вимірювання на результат наступних
- б)включає події, між попереднім і остаточним вимірюванням**
- в)пов'язаний з неточністю або змінами в процедурі або методі вимірювання експериментального ефекту

7.Критерій еквівалентності випробуваних – це:

- а)критерій зовнішньої валідності
- б)критій внутрішньої валідності
- в)критерій операціональної валідності

8.Неправильна селекція (нееквівалентність груп за складом, яка викликає систематичну помилку в результатах) впливає на :

- а)конструктну валідність**
- б)зовнішню валідність
- в)внутрішню валідність

9.Одним із найважливіших засобів підвищення надійності експерименту є:

- а)однаковість процедури дослідження**
- б)різноплановість процедури дослідження
- в)надійність процедури дослідження

10.Для визначення надійності інструменту використовується:

- а) «Тест-ретест»
- б)порівняння результатів отриманих на двох групах
- в)розщеплення**

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Форма підсумкового контролю – іспит.

Питання до іспиту

1. Історія розвитку експериментальної психології.
2. Місце експериментальної психології в системі психологічних знань.
3. Розвиток експериментальної психології за кордоном.
4. Розвиток експериментальної психології в Україні.
5. Основні завдання експериментальної психології на сучасному етапі.
6. Предмет експериментальної психології.
7. Методологічні основи експериментальної психології.
8. Поняття наукового дослідження: структура, види, принципи.
9. Класифікація методів психологічних досліджень.
- 10.Загальнонаукові дослідницькі методи.
- 11.Система психологічних методів дослідження.

12. Психологічне спостереження. Види.
13. Помилки психологічного спостереження.
14. Бесіда як психологічний метод дослідження.
15. Архівний метод.
16. Психологічне тестування. Валідність і надійність тесту.
17. Порівняльна характеристика загальнонаукових дослідницьких методів: спостереження, вимір і експеримент.
18. Поняття психологічного експерименту, його особливості.
19. Види експериментального дослідження.
20. Ідеальний і реальний експерименти.
21. Природний і лабораторний експерименти.
22. Констатувальний експеримент у психології.
23. Експеримент повної відповідності.
24. Валідність та надійність експерименту.
25. Види валідності.
26. Фактори, що порушують валідність та надійність психологічного експерименту.
27. Експериментальна вибірка й способи її створення. Репрезентативність вибірки.
28. Характеристика стратегій добору досліджуваних у вибірку.
29. Поняття про експериментальну й контрольну групи.
30. Соціально-психологічні компоненти організації експерименту.
31. Особистість досліджуваного й ситуація психологічного експерименту.
32. Експериментатор: його особистість і діяльність.
33. Види артефактів у психологічному експерименті та засоби їх уникнення.
34. Етичні принципи проведення дослідження на людині.
35. Гіпотеза наукового дослідження, види гіпотез.
36. Основні ознаки правильної гіпотези.
37. Нуль-гіпотеза і значущі результати дослідження.
38. Види змінних.
39. Методики виміру змінних.
40. Критерії якості виміру змінних: об'єктивність, надійність, валідність.
41. Контроль змінних у психологічному експерименті.
42. Контроль незалежної змінної.
43. Контроль зовнішніх змінних.
44. Етапи експериментального дослідження в психології.
45. Визначення об'єкта й предмета наукового дослідження.
46. Постановка проблеми наукового дослідження.
47. Класифікації експериментальних планів.
48. Доекспериментальні плани.
49. Квазіекспериментальний підхід і плани квазіекспериментів.
50. Кореляційне дослідження.
51. Формувальний експеримент: особливості й область застосування.
52. Типи вимірювальних шкал.
53. Методи математичної обробки результатів психологічного дослідження.

54. Якісна і кількісна обробка даних експериментального дослідження.
55. Коефіцієнти кореляції Пірсона й Спірмена.
56. Інтерпретація й узагальнення результатів дослідження.
57. Можливі помилки узагальнення експериментальних даних.
58. Форми подання результатів наукового дослідження.
59. Експеримент у соціальній психології.
60. Експеримент у віковій і педагогічній психології

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	A: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	B: 80 – 89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	C: 70 – 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з конспекту) фразами. Відсутня логічна послідовність у викладі навчального матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	D: 65 – 69 б.
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	E: 60 – 69 б.

Розрахунок максимальної кількості балів, що присвоюються студентам

Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання)	5	2	10
Робота на семінарському (практичному) занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	5	2	10
ІНДЗ	20	1	20
Модульна контрольна робота	10	2	20
Екзамен			40
максимальна кількість балів			100

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Ільїна, Ніна Михайлівна. Загальна психологія: теорія та практикум [Текст] : підручник / Н. М. Ільїна, С. О. Мисник. - Суми : Університетська книга, 2021. - 369 с
2. Волженцева, Ірина Вікторівна. Загальна психологія (курс лекцій з навчальними тестовими завданнями) [Текст] : навч. посіб. у 2 ч. для студентів ЗВО спец. 053 Психологія, 012 Дошк. освіта / Ірина Волженцева, Наталія Харченко ; Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. - Переяслав : Домбровська Я. М., 2021 . Ч. 1. - 2021. - 393 с.
3. Волошенко, М. О. Психологія професійного спілкування [Текст] : навч. посіб. / М. О. Волошенко, О. В. Азаркіна. - Херсон : Олді плюс, 2021. - 278 с..
4. Бондарчук О.І. Бондарчук Л.І. Основи психології та педагогіки: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002. –168с.
5. Клейнман, Пол. Психологія 101. Факти, теорія, статистика, тести й таке інше [Текст] / Пол Клейнман ; [пер. з англ. Ю. Кузьменко]. - Харків : КСД, 2021. - 240 с..
6. Бабелюк, О. В. Психологія травмуючих ситуацій [Текст] : [навч.-метод. посіб.] / Бабелюк О. В., Гоцуляк Н. Є. - Кам'янець-Подільський : Друкарня "Рута", 2021. - 107.
7. Медична психологія [Текст] : підруч. для студентів закл. вищ. мед. освіти / [Осокіна О. І. та ін.] ; під заг. ред. проф. О. І. Осокіної ; Донец. нац. мед. ун-т, ПВНЗ "Київ. мед. ун-т". - Краматорськ ; Київ ; Слов'янськ : Хортиця, 2021. - 203 с.
8. Психологія здоров'я людини [Текст] : навч.-метод. посіб. / [І. В. Толкунова та ін.] ; за ред. Толкунової І. В. ; Каф. психології і педагогіки Нац. ун-ту фіз. виховання і спорту України. - Київ : Талком, 2021. - 242 с.
9. Легендзевич, Галина Ярославівна. Порівняльна психологія та психофізіологія [Текст] : навч. посіб. / Г. Я. Легендзевич, Г. М. Закалик ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. - 215, [1] с.
10. Яковицька, Лада Савеліївна. Психологія управління [Текст] : навч. посіб. / Л. С. Яковицька ; Нац. авіац. ун-т. - Київ : НАУ, 2021. - 170, [1] с
11. Кальницька, Юлія Сергіївна. Соціальна психологія в Україні. Друга половина XIX- початок XX століття [Текст] : навч. посіб. (хрестоматія) / Юлія Кальницька ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. - Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. - 264 с

Допоміжні

1. Актуальні проблеми освітньо-реабілітаційного простору: педагогіка, психологія, соціологія [Текст] : монографія / за заг. ред. д-ра пед. наук., проф. В. В. Нечипоренко, за ред. д-ра пед. наук, доц. М. А. Дергач ; Комун. закл.

- вищ. освіти "Хортиц. нац. навч.-реабілітац. акад." Запоріз. облради. - Запоріжжя : Вид-во Хортиц. нац. акад., 2021 . Т. 1 / [В. Й. Бочелюк та ін.]. - 2021. - 218 с..
2. Мартиненко С. М. Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи (навчально-методичний посібник) / С. М. Мартиненко // К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2010. – 264 с
 3. Митник О.Я. Психологія навчання як цілісного творчого процесу / О.Я. Митник // Відкритий урок – 2005. – № 23–24. – С. 34 – 36.
 4. Митник О.Я. Як навчити дитину мистецтва мислення / Олександр Якович Митник. – К.: Початкова школа, 2006. – 104 с.
 5. Навчання у початковій школі як цілісний творчий процес: теорія і практика / за ред. В.І. Бондаря, упорядкув. О.Я. Митника. – К.:Початкова школа, 2011. – 384 с.
 6. Психологія освітнього менеджменту [Текст] : навч.-метод. посіб. / [уклад. Л. В. Мафтин] ; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича : Рута, 2021. - 295 с.
 7. Омельченко, Вікторія Вікторівна Соціальна психологія та конфліктологія [Текст] : навч. посіб. / В. В. Омельченко ; Харків. нац. ун-т радіоелектроніки. - Харків : ХНУРЕ, 2020 . Ч. 1 : Соціальна психологія : навч. посіб для студентів усіх спец. і форм навч. - 2021. - 173 с.
 8. Яремчук, Оксана Василівна. Історична психологія: націєтворчий потенціал [Текст] : монографія / О. В. Яремчук ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. - 2-ге вид., перероб. і допов. - Кам'янець-Подільський : Рута, 2021. - 149 с
 9. Ткаченко, Олександр Анатолійович. Психологія акмеологічного розвитку особистості [Текст] : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.01 / Ткаченко Олександр Анатолійович ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. - Київ, 2021. - 44 с.
 10. Татенко, Віталій Олександрович. Соціальна психологія націєтворення: суб'єктно-вчинковий підхід [Текст] : монографія / В. О. Татенко ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. - 2-ге вид., перероб. і допов. - Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. - 141 с
 11. Климчук, Віталій Олександрович. Психологія посттравматичного зростання [Текст] : монографія / В. О. Климчук ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. - 2-ге вид., перероб. і допов. - Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. - 156, [1] с.

Інтернет-ресурси

1. http://abc.vvsu.ru/Books/metod_prep_psih/page0001.asp
2. https://stud.com.ua/85543/psihologiya/metodika_vikladannya_psihologiyi
3. http://maup.com.ua/ua/navchannya-u-maup/library/pidruchniki/psihologiya/metodika_vikladannya_psihologii.html
<http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0>

[%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf?id=1cce4002-ce8d-4991-809f-f0fcd3d3994b](#)